

Romų bendruomenės reprezentacija medijose: etinis Lietuvos interneto portalų „NARA“ ir „Delfi“ atvejo tyrimas (2019–2023 m.)

Greta Tarimaitė

Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas
El. paštas greta.tarimaite@gmail.com
<https://ror.org/03nadee84>

Andrius Gudauskas

Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas
El. paštas andrius.gudauskas@kf.vu.lt
<https://ror.org/03nadee84>

Santrauka. Pastaraisiais metais Lietuvoje atlikti reprezentatyvūs sociologiniai tyrimai apie romų bendruomenę rodo, kad tai viena iš labiausiai įvairiose gyvenimo srityse diskriminuojamų tautinių mažumų (Lietuvos socialinių mokslų centras, 2022). Straipsnyje konstatuojama, kad tam įtakos turi ir žiniasklaida, kuri, formuodama visuomenės požiūrį ir vertinimą svarbiais klausimais, įsitraukia į svarstymus apie tautines mažumas. Straipsnio tikslas – ištirti, kaip Lietuvos interneto portalai „Delfi“ ir „NARA“ pateikia informaciją ir pasakojimus apie romų bendruomenę, ir, analizuojant publikacijas apie romus, išryškinti ir apibrėžti kiekvieno iš šių portalų etiškos žurnalistikos praktikas ir tendencijas. Tyrimas parodė, kad naujienų portalas „Delfi“ tiriamuoju laikotarpiu (2019–2023 m.) daugeliu atvejų laikėsi Lietuvoje galiojančių įstatymų ir romų tautinę mažumą vaizdavo etiškai, tačiau buvo atvejų, kai romai reprezentuoti neigiamame kontekste, o publikacijų turinys turėjo diskriminacinių ar kriminalizuojančių bruožų. Portalas „NARA“ visais atvejais neutraliai pateikė romų bendruomenę ir atliko šviečiamąją funkciją, edukuodamas visuomenę apie romų istoriją, kultūrą, tradicijas. Taip prisidėta prie visuomenei būdingos stereotipinės nuomonės apie romus Lietuvoje keitimo. Daroma išvada, kad tiek „NARA“, tiek „Delfi“, vaizduodami tautines mažumas, atsižvelgia į Lietuvos įstatymus ir į etikos kodekse įtvirtintas nuostatas, kaip etiškai ir nešališkai vaizduoti tautines mažumas, tačiau alternatyviosios žurnalistikos erdvės portalas „NARA“ tai daro kryptingiau ir efektyviau.

Reikšminiai žodžiai: tautinė mažuma, romai, medijos, etika.

Representation of the Roma Community in the Media: An Ethical Case Study of the Lithuanian Internet Portals *NARA* and *Delfi* (2019–2023)

Abstract. In Lithuania, representative sociological research of recent years about the place of the Roma community in the country reached a unanimous conclusion that they are one of the most discriminated ethnic minorities in various spheres of life (Lithuanian Centre for Social Sciences, 2022). The article states that the media also contributes to such a situation, which, by forming society's attitudes and evaluations on questions important to it, also gets involved in considerations about ethnic minorities. The aim of the article is to investigate how Lithuanian internet portals *Delfi* and *NARA* present information and stories about the Roma community, and also to highlight and define the practices and tendencies of ethical journalism observed in

each of these publications, by analyzing publications about the Roma. The research showed that the news portal *Delfi*, during the investigated period (2019–2023), in most cases actually observed the laws in force in Lithuania and depicted the Roma ethnic minority in an ethical manner; however, there were also cases when the Roma were represented in a negative context, and the content of the publications had discriminatory or criminalizing features. Furthermore, it can be stated that the portal *NARA* in all cases neutrally presented the Roma community and performed an educational function, educating society about the Roma history, culture, traditions, thus making an effort of contributing more to the changes in society's stereotypical opinion about the Roma in Lithuania. The research reached the generalization that both portals researched in this article, i.e., *NARA* and *Delfi*, in depicting ethnic minorities, observe the provisions established in Lithuanian laws and in the code of ethics about how to depict ethnic minorities ethically and impartially; however, the alternative journalism space portal *NARA* does this depiction more purposefully and effectively.

Keywords: ethnic minority; Roma; media; ethics.

Įvadas

Kalbant apie giliai įsišaknijusius stereotipus tautinių mažumų atžvilgiu ir apie medijų vaidmenį šią problemą didinant ar mažinant, svarbu išskirti ir įvairių institucijų bei organizacijų indėlį, prisidedant prie tautinių mažumų diskriminavimo mažinimo. Aptarsime, kokių priemonių imasi organizacijos ir įstaigos, kad medijose skleidžiama informacija apie tautines mažumas būtų pateikta etiškai ir objektyviai.

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto (LSTC) Etninių tyrimų skyriaus 2022 m. duomenimis, net 58,6 proc. lietuvių romus laiko nepageidaujamais kaimynais, o 59,3 proc. lietuvių neišnuomotų buto romų tautybės asmeniui (Lietuvos socialinių mokslų centras, 2022). Romų tautinės mažumos bendruomenės nariai taip pat teigia, kad darbdaviai Lietuvoje nenori jų įdarbinti, kaip pasiteisinimą nurodydami stereotipus apie narkotikų vartojimą, dažnai atsispindinčius ir teisėsaugos pareigūnų diskursuose (US Department of States, 2021). Minėtų tyrimų duomenys rodo, kad Lietuvoje romų tautinė mažuma stipriai stigmatizuojama, todėl vis dar išlieka didelė socialinė atskirtis tarp šios mažumos ir likusios visuomenės.

Šiandien pasaulyje greta operatyvios tradicinės žiniasklaidos populiarėja lėtosios žiniasklaidos (angl. *slow media*) atšaka, akcentuojanti kokybę, istorijos pasakojimą, dėmesį tam, kas svarbu konkrečioms bendruomenėms (Le Masurier, 2015). Ši medijų rūšis, kuriai priskiriama dokumentika ir (ar) medijų projektai, skiriasi nuo tradicinių žiniasklaidos priemonių lėtesniu naujienų pateikimo greičiu, temų įvairove ir formatu. Tyrimu siekiama išsiaiškinti, kaip romų bendruomenė, kuri yra labiausiai stereotipizuojama tautinės mažumos grupė Lietuvoje, vaizduojama tiek tradicinėje, tiek lėtojoje žiniasklaidoje. Šiam tyrimui atlikti pasirinktas skaitomiausias Lietuvoje naujienų portalas „Delfi“ bei lėtosios žurnalistikos ir multimedijų portalas „NARA“.

Straipsnyje pateikiama kokybinė lyginamoji analizė, nagrinėjant portalų „Delfi“ ir „NARA“ publikacijas trimis pjūviais: tiriamos straipsnių antraštės, vizualinė medžiaga (nuotraukos) ir publikacijų turinys. Esminis siekis – atliekant tyrimą, išsiaiškinti, kaip skirtingų medijų formatų – tradicinės („Delfi“) ir lėtosios („NARA“) žurnalistikos – atstovai renkasi vaizduoti ir pateikti visuomenei tautinę mažumą – romų bendruomenę, kuri yra viena iš integralių Lietuvos valstybės dalių.

Tautinės mažumos ir jų vaizdavimas medijose

Kone kiekviena demokratinė pasaulio valstybė susiduria su jos teritorijoje gyvenančiomis tautinėmis mažumomis, kurios nuo didžiosios dalies šalies gyventojų skiriasi savitomis etninėmis, kultūrinėmis, religinėmis ir lingvistinėmis savybėmis bei charakteristikomis. Visa tai kelia nemažai iššūkių plėtojant kultūros įvairovės išsaugojimą, tautinių mažumų integraciją, puoselėjant bendro sugyvenimo etinę pagarbą ir teisinę apsaugą. Sėkmingai įveikti minėti iššūkiai stiprina demokratinę vertybių, tokių kaip sąžiningumas ir teisingumas, įtvirtinimą sociume, o kartu skatina ir palaiko tarpkultūrinį dialogą (McQuail, 2010, p. 163–164). Nepaisant to, kad tautinių mažumų gyventojų skaičius, palyginti su visos šalies gyventojais, daug mažesnis, jų visapusiškas indėlis į šalies gyvenimą gali būti itin reikšmingas ir reprezentatyvus kiekvienai valstybei, užtikrinančiai demokratijos plėtrą (Parliamentary Assembly, 2014).

Kaip jau minėta, įvairūs tyrimai rodo, kad šiuolaikinėse visuomenėse vis dar vyrauja išankstinės nuostatos apie tautines mažumas. Medos (2022) teigimu, prie to ypač prisideda medijos, pateikdamos savo požiūrį ir idėjas apie rasines ir etnines grupes. Kaip teigia Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO), vienoks ar kitoks medijose skelbiamas turinys apie tautines mažumas „daro įtaką skirtingų kultūrų, religijų ir etninių grupių suvokimui“ (UNESCO, 2020). Medijos taip pat svarbios kuriant santykius tarp tautinių mažumų ir kitų visuomenės grupių.

Prieinamumas prie medijų skleidžiamos informacijos yra esminis mažumų bendruomenių integracijos aspektas, galintis didinti arba mažinti atskirtį tarp visuomenės daugumos ir mažumos. Kita vertus, tautinių mažumų vaizdavimas medijose daro didžiulę įtaką formuojant visuomenės nuomonę (Akerlund, 2012, p. 3), todėl Europos Sąjungos šalių atsakingos institucijos ne tik pripažįsta tautinių mažumų diskriminacijos problemą, bet ir priima įstatymus, skirtus su ja kovoti. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje laikraščių ir žurnalų sektorių reguliuojanti institucija paskelbė „Redaktorių praktikos kodeksą“ (Independent Press Standards Organisation, 2021), o Europos romų vietos organizacijų tinklas pristatė iniciatyvą „Tautinių mažumų vaizdavimo žiniasklaidoje etikos kodeksas“ (RARC, 2023) tam, kad prisidėtų prie tautinių mažumų diskriminavimo mažinimo medijose.

Kyla klausimas, ar romai, kurie, remiantis Europos Komisijos duomenimis (European Commission, 2020), yra labiausiai paplitusi tautinė mažuma Europoje, vis dar patiria diskriminaciją medijose ir kaip skirtingi žurnalistinės raiškos formatai traktuoja romų fenomeną? Erjavec (2001), Crețu (2014) ir Valaczkay (2021) atskleidžia, kad Slovėnijoje, Rumunijoje ir Vokietijoje įvairios medijos vykdė romų diskriminaciją, pasireiškusią ne tik neproporcingai neigiamais įvaizdžiais, bet ir kalbos vartojimo kultūra. Viešuosiuose žurnalistų diskursuose romų temai aptarti dažnai buvo vartojami žodžiai „jie“ (konotacija – „svetimi“) arba „blogi“, taip formuojant neigiamą šios etninės mažumos įvaizdį visuomenėje.

Komunikacijos mokslų profesorė Karmen Erjavec (2001, p. 724–725) aprašė incidentą Slovėnijoje, kai 1997 m. šalies piliečiai neleido romų šeimai persikelti į nuosavą namą, o

ši sprendimą rėmė vietos valdžios institucija. Diskriminaciniam ir neetiškam veiksmui, pažeidžiančiam romų, kaip Slovėnijos piliečių, konstitucines teises, neprieštaravo nei visuomenė, nei žurnalistai. Minėtas įvykis Slovėnijoje pažeidė romų konstitucines teises, o žiniasklaida, nesilaikydama etikos normų, skatino visuomenės abejingumą ir negatyvų požiūrį į šią etninę mažumą.

Valaczkay (2021), tirdama Vokietijos spaudą, išskyrė terminus „sinti“ ir „romai“, kurie referavo į žmones, neturinčius bendros tautybės, kalbos, religijos, gyvenamosios vietos. Minėti apibūdinimai įtvirtina neteisingas nuostatas, „kad romai turi mažai ką bendra su didžiąja visuomenės dalimi“ (Valaczkay, 2021). Prie teigiamo ar neigiamo visuomenės požiūrio į tautines mažumas prisideda ir tam tikros kalbos savybės, retorika ar teksto intonacija, pasitelkiama pasakojant istoriją. Crețu (2014), tirdama romų vaizdavimą Rumunijos spaudoje 1990–2006 m., analizavo vartojamą kalbą. Nustatyta, kad daugelyje publikacijų buvo vartojami žodžiai, konkrečiai taikomi daugumai ir mažumai, pavyzdžiui, „mes“ ir „jie“, „geras“ ir „blogas“. Šie žodžiai, kaip pastebėta, skatino socialinę atskirtį tarp daugumos ir mažumos bei kūrė arba stiprino stereotipus. Crețu (2014, p. 112–120) taip pat pažymėjo, kad XX a. dešimtajame dešimtmetyje dėl stereotipinio romų įvaizdžio, kuriam įtaką darė medijų kalba ir išankstinės nuostatos apie „agresyvų“ charakterį, romų bendruomenė dažnai tapdavo visuomenės neigiamo dėmesio objektu dėl nemalonių situacijų.

Apžvelgus minėtus tyrimus apie romų tautinę mažumą, atliktus Slovėnijoje, Rumunijoje ir Vokietijoje, matyti, kad medijose tiriamuoju laikotarpiu vyravo stereotipinis negatyvus tautinių mažumų vaizdavimas. Taip pat egzistavo socialinė atskirtis tarp romų tautinės mažumos ir likusių šalies gyventojų. Kyla klausimas, kokios yra aptariamų aspektų tendencijos vaizduojant romų tautinę mažumą Lietuvos medijose? Sieksime išsiaiškinti, ar Lietuvos medijose romų tautinė mažuma taip pat vaizduojama laikantis negatyvaus stereotipinio požiūrio, o galbūt požiūris į šią tautinę mažumą yra kitoks?

Remiantis Frėjutės-Rakauskienės (2020) 2005–2007 m. atlikto spaudos turinio tyrimo duomenimis, galima teigti, kad romų tautinė mažuma Lietuvoje tiriamuoju laikotarpiu dažniausiai buvo vaizduojama kaip grupė, dažnai vykdanči nusikaltimus ar neteisėtas veiklas. Nurodoma, kad žurnalistai Lietuvoje dar 2014 m. romus vertino išimtinai kaip socialinę grėsmę Lietuvos visuomenei. Romai buvo vaizduojami kaip nenorintys dirbti, smurtaujantys, įsiskolinę valstybei, nesukontroliuojami miesto valdžios, policijos, teisėsaugos institucijų (Frėjutė-Rakauskienė, 2020, p. 55–56).

2010 m. Beresnevičiūtė pastebėjo, kad Lietuvoje spaudos tekstai apie romus atitinka ir kitose Europos Sąjungos šalyse vyraujančią diskursą. Apie šią tautinę mažumą kalbama kaip apie „kitą“ grupę, kuri skiriasi savo kultūrinėmis normomis, gyvenimo būdu ir kitais bruožais. Romai tampa abstrakčia, beasmene grupe, jie vaizduojami kaip „garsiai triukšmaujantys“, tačiau tylūs veikėjai, nepatikimi ir nelygiaverčiai dialogo dalyviai, išitraukę į negatyvius veiksmus (Beresnevičiūtė, 2010, p. 100).

Darytina išvada, kad Lietuvos romai daugiau negu prieš dešimtmetį medijose buvo ne tik dažnai kriminalizuojama mažuma, bet ir kurtas įspūdis, kad jie yra „kitokie“, nelygiaverčiai šalies piliečių daugumai. Tendencingas ir kartais neetiškas medijų požiūris,

galima manyti, ir toliau neleido mažinti netolerancijos valstybėje, didino atskirtį tarp romų etninės mažumos ir kitos visuomenės dalies.

Globali visuomenės informavimo etika apie tautines mažumas Lietuvoje ir Europoje

Remiantis Lietuvos visuomenės informavimo kodeksu, akcentuotina, kad kiekvienas žurnalistas, skelbiantis viešą informaciją, privalo laikytis apibrėžtų etikos standartų. Etikos kodeksas įpareigoja užtikrinti, kad tautinės mažumos būtų vaizduojamos nešališkai ir nediskriminuojančiai, todėl nusikaltėliai turėtų būti vertinami kaip šalies piliečiai, t. y. jų nesiejant su konkrečia tautine, etnine ar socialine grupe (*Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas*, str. 48). Siekiant, kad medijų turinys nedidintų mažumų ir likusios visuomenės dalies socialinės segregacijos arba nesustiprintų galimai išsisknijusių stereotipų, daugelis Lietuvos medijų institucijų yra parengusios etinio ir atsakingo šių grupių vaizdavimo gaires. Pavyzdžiui, portalas „Delfi“ turi „Delfi etikos kodeksą“ (2023-12), o Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija – „LRT žurnalistų etikos kodeksą“ (2022-12-13).

2019 m. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (angl. *Organization for Security and Co-operation in Europe* (OSCE)) vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais (angl. *High Commissioner on National Minorities* (HCNM)) Lamberto Zannieris paskelbė žurnalistinės praktikos rekomendacijas, į kurias įtrauktas skyrius, skirtas tautinėms mažumoms vaizduoti įvairiose medijų platformose. Visiems piliečiams, įskaitant ir tautines mažumas, turi būti praktiškai ir veiksmingai užtikrinta teisė į saviraiškos laisvę skaitmeniniame amžiuje (OSCE & HCNM, 2019, p. 14–18, 1 str.). Be to, valstybės privalo imtis būtinų ir veiksmingų priemonių, kurios skatintų arba, jei tai būtina, įpareigotų jų teritorijoje esančius interneto tarpininkus griežtai laikytis deramo rūpestingumo žmogaus teisių srityje (OSCE & HCNM, 2019, p. 14–18, 10 str.). Atsižvelgiant į susidariusią padėtį Europoje ir į tyrėjų apibrėžtas problemas, direktyvoje raginama atkreipti dėmesį tiek į galimus destruktivius, tiek ir į pozityvius poveikius tautinių mažumų teisėms. Europos bendrijos narėms primenama, kad atnaujinami šalių medijų savireguliacijos mechanizmai koreliuotų su tarptautiniais įsipareigojimais. Vadinasi, interneto tarpininkų taikomos priemonės, kurios apima savireguliacijos ir (arba) bendro reguliavimo mechanizmus, turi atitikti tarptautinę Europos žmogaus teisių konvenciją, įskaitant teises į privatumą ir duomenų apsaugą ir nediskriminavimą, bei remtis atitinkamais technologiniais ir reguliavimo pokyčiais.

Demokratinėje Europoje ir pasaulyje gerai žinoma gilią žurnalistikos ir medijų etikos tradicijas puoselėjanti „Nepriklausoma spaudos standartų organizacija“ (angl. *The Independent Press Standards Organisation* (IPSO)). Ji veikia kaip Jungtinės Karalystės laikraščių ir žurnalų sektorių reguliuojanti institucija. Kaip jau minėta, 1991 m. ši institucija paskelbė „Redaktorių praktikos kodeksą“ (angl. *The Editors Code of Practice*). Į kodeksą įtrauktos konkrečios nuostatos dėl etninių mažumų vaizdavimo. Sektina geroji patirtis – spauda privalo vengti išankstinių ar menkinančių nuorodų į asmens rasę, odos spalvą, lytinę

orientaciją, lytį, religiją, fizinę ar psichinę ligą arba negalią (*Redaktorių praktikos kodeksas*, 12 skirsnis). Be to, kodeksas įpareigoja skelbiamoje informacijoje nenurodyti tokių detalių, nebent jos susijusios su istorija (IPSO, 2021). Iš esmės IPSO reguliuojami laikraščiai ir žurnalai Jungtinėje Karalystėje privalo skelbti naujienas nešališkai, be jokios diskriminacijos. Toks požiūris leidžia žurnalistams nešališkai pasakoti apie įvykius ir padeda užkardyti visuomenės stereotipus apie etninėms mažumoms priskiriamas socialines elgsenas.

Kitas inovatyvus pavyzdys – 2023 m. Europos romų organizacijų tinklo (ERGO) pristatyta iniciatyva „Tautinių mažumų vaizdavimo visuomenės informavimo etikos kodeksas“. Tai tapo precedentu Europos valstybėms dar labiau užtikrinti solidarumą su įvairių tautinių mažumų atstovais kiekvienoje demokratinėje Europos valstybėje. Minėtina, kad Slovakijoje šį etikos kodeksą pradėjo įgyvendinti Romų teisių gynimo ir tyrimų centras (angl. *Roma Advocacy and Research Centre (RARC)*) kartu su pilietine asociacija *eduRoma*. Europos romų organizacijos nurodo, kad yra rengiami išsamūs metodiniai šaltiniai, kuriuose bus išaiškinti įvairūs kodekso postulatai (ERGO, 2023). Iniciatyva siekiama, kad kodeksą, skatinant sąžiningą, tikslų ir nešališką mažumų vaizdavimą, priimtų platus visuomenės informavimo subjektų spektras. Akivaizdu, kad etninės mažumos, pastebėdamos nuolatinius jų vaizdavimo medijose trūkumus europiniu ir pasauliniu mastu, siekia kovoti su diskriminacija ir šališkumu viešajame diskurse bei aktyviai kuria tam skirtus normatyvus ir skatina jų praktines aplikacijas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (LRK) nurodoma, kad laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija (LRK, 1992, str. 25). Taigi Lietuvoje, kaip ir visame demokratinėse šalių pasaulyje, svarbiausias įstatymas vienareikšmiškai draudžia valstybėje gyvenantiems piliečiams diskriminuoti bet kokius asmenis, įskaitant ir tautinių mažumų grupes. Šio įstatymo turi laikytis ir visuomenės informavimo priemonės ir taip užtikrinti teisingą bei tolerantišką tautinių mažumų vaizdavimą medijose.

Minėta samprata atsispindi Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekse. Pabrėžiama, kad draudžiama platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią ar įžeidžiančią žmogų bei žeminančią jo garbę ir orumą (*Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas*, 19 str.). Reformavus Lietuvos žurnalistikos ir leidėjų etikos kodeksą (2005) ir pakeitus jį Visuomenės informavimo etikos kodeksu (2016), kodekso taikymo ir veikimo spektras buvo išplėstas – dabar etinė atsakomybė tenka ne tik žurnalistams, bet visiems subjektams, skleidžiantiems ir besidalijantiems įvairia informacija medijose. Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, deklaruojami tie patys etikos postulatai. Skleidžiant informaciją viešai, visais atvejais draudžiama žeminti ar šaipytis iš žmogaus pavardės, rasės, tautybės, etniškumo, jo religinių įsitikinimų, amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios ar fizinio trūkumų, fizinio duomenų. Žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai neturi siesti įtariamojo, kaltinamojo ar nusikaltusio asmens priklausymo tam tikrai tautinei, etninei ar socialinei grupei, jo seksualinės orientacijos su jo padarytu nusikaltimu ir tai pabrėžti (*Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas*, 48 str.). Apibendrinant galima teigti,

kad Lietuvoje visos medijos privalo skelbti informaciją nešališkai, nesudaryti sąlygų plisti diskriminacijai ir abejingumui tautinių mažumų atžvilgiu ir mažinti augančius stereotipus apie minėtas grupes.

Palyginus ir įvertinus Europoje ir Lietuvoje galiojančias etines nuostatas, akivaizdu, kad jos įpareigoja paisyti tautinių mažumų kultūrinių poreikių ir saugoti jų savitumą. Kalbant apie tautines mažumas, minėtina, kad įstatymai ir etikos kodeksai pabrėžtinai įpareigoja kovoti su diskriminacija, išankstiniu nusistatymu ar abejingumu.

Romų tautinės mažumos vaizdavimas Lietuvos medijose

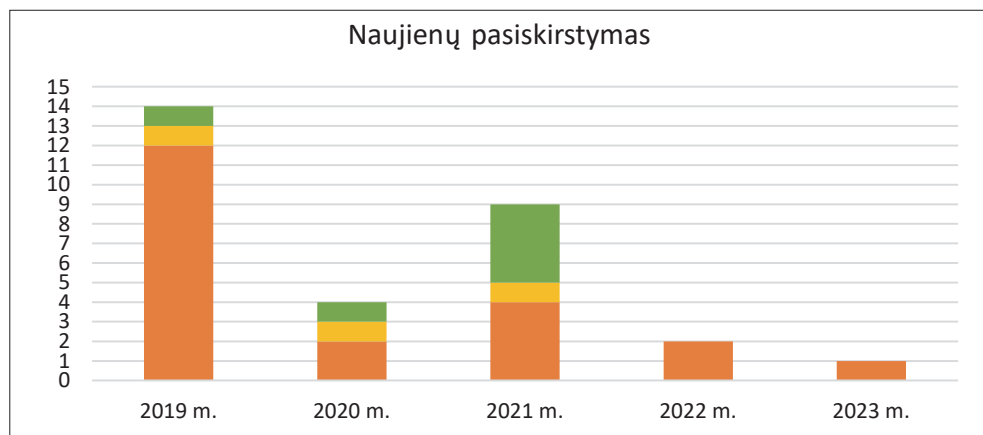
Viena vertus, Lietuvoje turime gana išsamią įstatymų ir etikos normatyvų bazę, suteikiančią plačių galimybių tautinėms mažumoms reprezentuoti savo kultūrą ir visa, ką ji apima. Kita vertus, kyla klausimas, ar medijose vis dar yra diskriminacijos tautinių mažumų atžvilgiu apraiškų? Siekiant atsakyti į šį klausimą, pasirinkta analizuoti, kaip romų bendruomenė pateikiama interneto portaluose „NARA“ ir „Delfi“. Daroma prielaida, kad romai Lietuvoje yra stereotipizuojami arba diskriminuojami, o tai nepadedą mažinti socialinės atskirties tarp romų mažumos ir likusios piliečių dalies.

Analizei atlikti pasirinkti kiekybinės ir kokybinės turinio lyginamosios analizės metodai. Kiekybinis metodas taikytas siekiant ištirti neigiamų, teigiamų ir neutralių naujienų apie romų tautinę mažumą pasiskirstymą žiniasklaidoje. Kokybinė turinio lyginamoji analizė leidžia, remiantis publikacijomis, suvokti ryšius tarp autoriaus požiūrio ir teksto faktinės medžiagos, paslėptas reikšmes, norimą perduoti žinią ir palyginti romų vaizdavimo praktikas skirtingų formatų medijose. Atliekant abiejų portalų publikacijų kokybinę analizę, romų tautinės mažumos vaizdavimas buvo nagrinėjamas trimis pjūviais: antraštėse, nuotraukose ir teksto, vaizdo medžiagos ir (ar) tinklalaidės turinyje. Analizuojant skirtingų publikacijų pjūvius, ieškota, ar romų tautinė mažuma skirtinguose medijų formatuose buvo diskriminuojama ir (ar) kriminalizuojama, romantizuojama ar vaizduojama neutraliai.

2020 m. rugpjūčio 26 d. Vilniaus miesto savivaldybė patvirtino „Vilniaus romų integracijos į visuomenę 2020–2023 m. programą“, kurioje, be kitų darbų, planuota panaikinti Kirtimų gyvenvietės taborą, integruoti romų bendruomenę į visuomenę (Vilniaus miesto savivaldybės taryba, 2020). Multimedijų portalo „NARA“ ir naujienų portalo „Delfi“ 2019–2023 m. publikacijos analizuotos minėtų valdžios veiksmų kontekste.

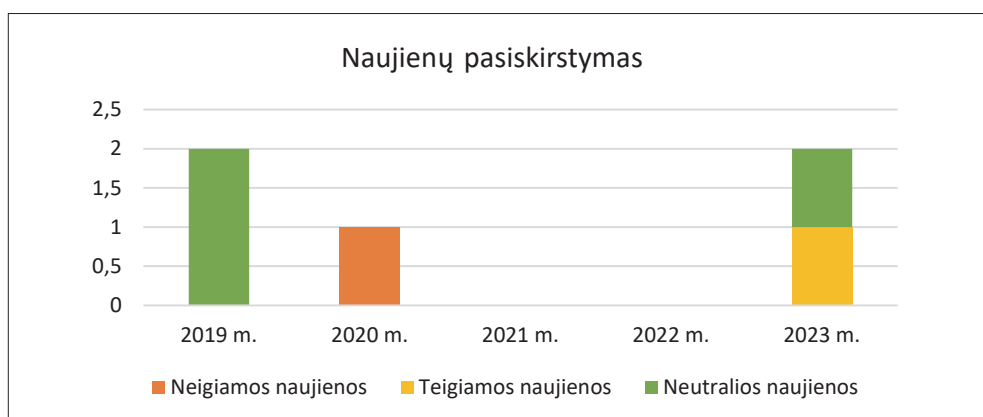
Tiriamuoju laikotarpiu portalas „Delfi“ paskelbė 30, o multimedijų portalas „NARA“ – 5 publikacijas, susijusias su romų tautine mažuma. Publikacijų skaičius nėra tolygus, tačiau tai nelaikytina tyrimo trūkumu, nes abiem atvejais analizuojamas tas pats laikotarpis, o portalo „NARA“ publikacijos išsiskiria didesne apimtimi, analitiniu gilumu ir daugiasluoksniu turiniu. Šio portalo rengiamos publikacijos reikalauja daugiau laiko ir išteklių, todėl kiekvienas tekstas pasižymi didesne informacine ir interpretacine verte. Dėl šių priežasčių pasirinktas šaltinių santykis laikomas lygiaverčiu kokybinės analizės požiūriu.

Tyrimo rezultatai parodė, kad portale „Delfi“ neigiamos naujienos sudarė 70 proc. visų tirtų publikacijų, portale „NARA“ – tik 20 proc. (1 ir 2 paveikslai).

1 paveikslas. Naujienų pasiskirstymas „Delfi“ portale, atsižvelgiant į metus

Šaltinis: sudaryta autorių

2 paveikslas. Naujienų pasiskirstymas „NARA“ portale, atsižvelgiant į metus

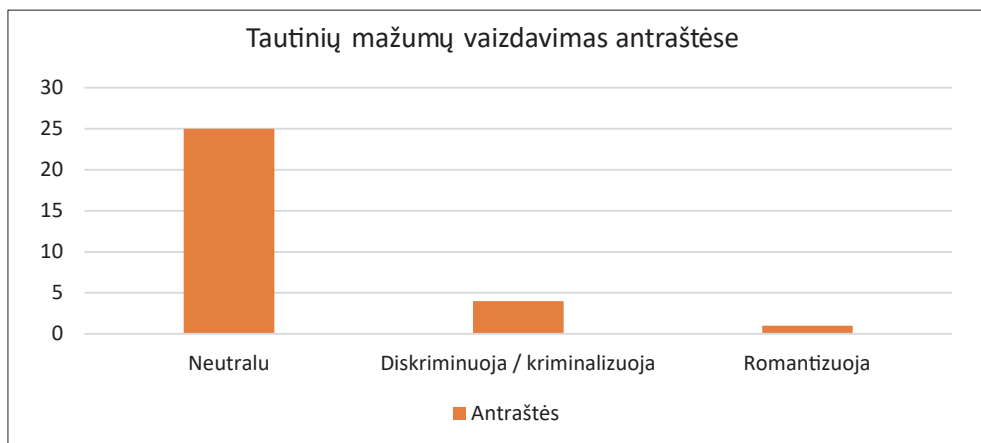
Šaltinis: sudaryta autorių

Atlikus abiejų portalų antraščių analizę, nustatyta, kad visos portalų „NARA“ antraštės romų tautinę mažumą vaizduoja neutraliai. Pavyzdžiui, antraštė „Mes stiprūs, mes nerealiai stiprūs.“ Lietuvos romai šiandien“ (Šulskutė et al., 2019) atspindi straipsnio turinį. Tai moters, kuri tinklalaidėje pasakojo apie romų tautos sunkius išgyvenimus, bandant integruotis į visuomenę, ieškant darbo ir gyvenamosios vietos, taip pat atskleidžiančios, kaip sunkios patirtys užgrūdina romų tautą, citata. Analizuojant portalų „Delfi“ straipsnius, rastos 4 kriminalizuojančios ar diskriminuojančios ir 1 romantizuojanti antraštė. Pavyzdžiui, etiškai kvestionuojamas mažumos vertinimas antraštėje „Paimant sulaikytos narkotikų platintojos vaikus, čigonai surengė „cirką“ ir grasino pareigūnams“ (Pranešimas spaudai, 2020). Pirmiausia, pavartotas žodis „čigonai“. Šį žodį vartoti galima, bet, atsižvelgiant

į minėtos tautinės mažumos visuomeninių organizacijų pageidavimą, nerekomenduotina (VLKK). Taip pat antraštėje rašoma, kad romai surengė „cirką“. Tai sudaro įspūdį, kad romų bendruomenės nariai elgėsi neadekvačiai.

Vienintelė romantizuojanti antraštė portale „Delfi“ 2019–2023 m. laikotarpiu skambėjo taip: „Romų horoskopas: sužinokite, koks simbolis atitinka jūsų gimimo datą ir charakterį“ (Rouge, 2021). Antraštė atitinka publikaciją, tačiau ji mistifikuoja romų tautą. Straipsnio pavadinimas, kuriame pabrėžiama, kad horoskopas yra būtent romų, išskiria šią tautinę mažumą kaip „kitokią“, tikinčią pramanais.

Minėtina, kad dauguma (25 iš 30) portalų „Delfi“ antraščių romų tautinę mažumą vaizduoja neutraliai (3 paveikslas).

3 paveikslas. Tautinių mažumų vaizdavimo antraštėse pasiskirstymas „Delfi“ portale

Šaltinis: sudaryta autorių

Išanalizavus „Delfi“ ir „NARA“ portalų nuotraukas, galima pastebėti, kad didžiojoje dalyje tiek portalų „NARA“ (4 publikacijos iš 5), tiek portalų „Delfi“ (17 publikacijų iš 30) publikacijų nuotraukų tautinė mažuma vaizduota neutraliai. Portale „Delfi“ 36,5 proc. (11 publikacijų iš 30) visų publikacijų sudarė straipsniai, kuriuose romų tautinė mažuma fotografijose vaizduojama kriminalizuojamai. Šių publikacijų nuotraukose buvo vaizduojami ginklai, narkotinės medžiagos, policijos automobiliai ar įtariamieji, kurie galimai atliko nusikalstamą veiką. Pastebėta, kad naujienų nuotraukose, kuriose romų tautinė mažuma romantizuota, portale „Delfi“ sudarė 6,6 proc. (2 iš 30), o portale „NARA“ – 20 proc. (1 iš 5) visų tirtų publikacijų nuotraukų. Jose romai buvo romantizuojami ir vaizduojami kaip klajoklišką gyvenimo būdą propaguojantys asmenys. Portale „NARA“ romai buvo vaizduojami juodai baltame fone, o tai pabrėžė jų autentiškumą ir išryškino kitoniškumą. Taigi skaitytojai romus galėjo matyti kaip išsiskiriančius iš visumos.

Galima teigti, kad portalas „NARA“ analizuotuose straipsniuose ne tik vaizdavo romų tautinę mažumą neutraliai, bet ir atliko šviečiamąją funkciją – supažindino visuomenę su

romų tautinės mažumos istorija, kultūra ir tradicijomis. Vienas iš portalo „NARA“ šviečiamųjų projektų – tinklalaidė „Juodojo paukščio žinia: romų genocidas Lietuvoje“ (Šulskutė et al., 2019). Šioje tinklalaidėje galima išgirsti daug su romų tauta susijusių istorinių faktų. Projektas labai informatyvus. Žmonių pasakojimus papildo specialistų komentarai apie istorinius įvykius, nacistinės Vokietijos vykdytą romų genocidą. Tinklalaidėje supažindinama su tradicijomis, kurias patvirtina ne tik šios tautinės mažumos tyrėjai, bet ir patys romai. Nešališkas romų vaizdavimas padeda griauti giliai susiformavusius visuomenės stereotipus apie šią mažumą.

Portalas „Delfi“ daugumoje skelbtų straipsnių romų tautinę mažumą vaizdavo stigmatizuojančiai ar šališkai. Pavyzdžiui, straipsniuose neretai buvo pabrėžiama, kad nusikaltimą padarė arba galimai padarė būtent romų tautybės asmenys. Šios publikacijos laikomos kriminalizuojančiomis, nes žurnalistai neturi sieti įtariamojo, kaltinamojo ar nusikaltusio asmens priklausymo tam tikrai tautinei, etninei ar socialinei grupei su jo padarytu nusikaltimu ir tai pabrėžti (*Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas*, str. 48). Minėtina ir publikacija „Vilniaus taboro nebeliko, bet dienos šviesą išvydo neįtikėtinos detalės: vienas slaptazodis atidarydavo visas duris“ (Dargis, 2021), kurioje rasta vertinimų, kad romams svarbus tik auksas, minima antkapių svarba (lyginama su rusų mafija). Galima teigti, kad romų bendruomenei buvo primetamos stigmatizuojančios etiketės.

Portale „Delfi“ rastas vienas romų tautinę mažumą romantizuojantis straipsnis. Likusiuose (10 publikacijų iš 30) straipsniuose minėta tautinė mažuma vaizduojama neutraliai.

Taigi, atlikus kokybinę turinio lyginamąją analizę ir išanalizavus romų tautinės mažumos vaizdavimo skirtumus multimedijų portale „NARA“ ir naujienų portale „Delfi“ 2019–2023 m., galima teigti, kad mokslinėje literatūroje identifikuoti negatyvūs pavyzdžiai ir neigiamos patirtys, jog tradicinėse medijose romai kaip „bebalsių“ mažuma yra diskriminuojami ir dažniausiai kriminalizuojami, vis dar iš dalies vyrauja ir Lietuvos medijose. Tyrimas atskleidė, kad naujienų portalas „Delfi“ neproporcingai dažnai romų tautinę mažumą vaizduoja neigiamame kontekste. Vis dėlto portale „NARA“ romų tautinė mažuma tiriamuoju laikotarpiu dažniausiai vaizduota neutraliai, orientuotasi į siekį supažindinti visuomenę su šia tautine mažuma. Neutralus kalbėjimo tonas, vartojamas straipsniuose, padeda romų tautai, jau ilgą laiką gyvenančiai tarp mūsų, geriau integruotis į modernią demokratinę visuomenę. Portalo „NARA“ pasirinktas tautinių mažumų vaizdavimo būdas patvirtina, kad paisoma Lietuvos normatyvinių dokumentų rekomendacijų ir (ar) nuostatų, draudžiančių tautinių mažumų diskriminaciją medijose. Taigi galima tvirtinti, kad žurnalistika, skirianti daugiau laiko gilinimuisi į jautrias temas, atliepia esminius egzistencinius žmogaus poreikius, sukurdamą etišką ir pagarbią aplinką, padedančią tautinių mažumų atstovams jaustis matomiems, išgirstiems ir suprastiems (Rosenberg ir Persson, 2025).

Išvados

Demokratinėse Vakarų šalyse susibūrusios organizacijos ir institucijos, ginančios tautines mažumas, kelia tikslą ne tik užtikrinti būtiną informacijos prieinamumą minėtoms gru-

pėms, bet ir mažinti diskriminaciją. Siekiant įtvirtinti objektyvų ir netendencingą tautinių mažumų vaizdavimą medijose, organizacijų iniciatyva priimami įstatymai arba teikiamos rekomendacijos visuomenės informavimo priemonėms, kad šios sumažintų neigiamą mažumų vaizdavimą ir užtikrintų šioms grupėms informacijos prieinamumą.

Atlikti tyrimai parodė, kad romų tautinė mažuma Europos ir Lietuvos medijose dažniausiai vaizduojama kaip pavojinga, maištinga, nesilaikanti įstatymų ar net „kitokia“, išsiskirianti iš visumos. Ši tautinė bendruomenė aiškiai atskiriama nuo daugumos ir dažniausiai vaizduojama neigiamai.

Europoje ir Lietuvoje galiojantys įstatymai medijoms draudžia diskriminuoti ar šališkai vaizduoti bet kokius asmenis, nepriklausomai nuo jų tautybės, ir skatina kultūrinę įvairovę medijų kasdienybėje. Taip pat medijos neturi sieti žmogaus, kuris padarė tam tikrą nusikaltimą, su jo tautybe ir to pabrėžti.

2019–2023 m. Lietuvos medijų portaluose „Delfi“ ir „NARA“ tautinių mažumų vaizdavimas kito nuo teigiamo arba neutralaus iki negatyvaus požiūrio. Tyrimo metu nustatyta, kad portalas „Delfi“ neproporcingai dažnai romų tautinę mažumą vaizdavo kriminalizuojančiai ar diskriminuojančiai, o tai, remiantis medijų etika, didina romų diskriminacijos problemą visuomenėje. Vis dėlto galima teigti, kad portalas „NARA“, vaizduodamas romų tautinę mažumą, atlieka šviečiamąją funkciją. Toks romų bendruomenės vaizdavimas prisideda prie visuomenėje susiformavusių neigiamų stereotipų apie šią mažumą paneigimo ir supažindina skaitytojus su romų tauta, taip pat turi įtakos mažinant romų socialinę atskirtį visuomenėje.

Akcentuotina, kad Lietuvos medijos „NARA“ ir „Delfi“ iš esmės laikosi Lietuvoje galiojančių įstatymų ir etikos normų bei etiškai vaizduoja tautines mažumas. Nors ir buvo atvejų, kai medijos tautines mažumas kriminalizavo, tyrimo metu pastebėta, kad portalas „Delfi“ 2023 m., palyginti su 2019 m., romų tautinę mažumą vis rečiau vaizdavo neigiamame kontekste ar siejo šią bendruomenę su nusikalstama grupe. Minėtina, kad multimedijų portalas „NARA“ laikosi beveik visų etikos ir moralės normų, romų tautinę mažumą vaizduoja etiškai ir tolerantiškai. Tai geros, sektingos žurnalistinės etikos pavyzdys kitoms Lietuvos medijoms, puoselėjančioms demokratinės valstybės vertybes.

Author contributions

Greta Tarimaitė: conceptualization, data curation, methodology, formal analysis, investigation, writing – original draft, writing – review & editing.

Andrius Gudauskas: conceptualization, data curation, methodology, formal analysis, investigation, writing – original draft, writing – review & editing.

Literatūros sąrašas

1. Akerlund, T. (2012). *National Minorities and the Media. Situation in Georgia*. ECMI Working Paper.
2. Beresnevičiūtė, V. (2010). Prievartos retorika prieš visuomenės nebyliusius. *Etniškumo studijos*, 1–2, 86–103.

3. Blažytė, G. (2022). *Visuomenės nuostatos etninių ir religinių grupių atžvilgiu: 2022 m.* LTC etninių tyrimų institutas. https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/Visuomen%C4%97s-nuostatos_2022_Giedre-Blazyte.pdf
4. Crețu, G. (2014). Roma minority in Romania and its media representation. *Sfera Politicii*, 22(4–5), 112–120. <https://revistasferapoliticii.ro/sfera/180-181/pdf/180-181.11.Cretu.pdf>
5. DELFI. (2023, gruodis). *Etikos kodeksas*. <https://www.delfi.lt/apie/#etikoskodeksas>
6. Erjavec, K. (2001). Media representation of the discrimination against the Roma in Eastern Europe: the case of Slovenia. *Discourse & Society*, 12(6), 699–727. <http://www.jstor.org/stable/42888400>
7. European Commission. (2020). *Roma Equality, Inclusion and Participation in the EU*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-eu/roma-equality-inclusion-and-participation-eu_en#:~:text=The%20Roma%20are%20Europe's%20largest,or%20residents%20of%20the%20EU
8. Europos jaunimo portalas. (n. d.) *Stichting ERGO Network*. https://youth.europa.eu/volunteering/organisation/48904_it
9. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (OSCE), Vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais (HCNM). (2019). *The Tallinn Guidelines on National Minorities and the Media in the Digital Age & Explanatory Note*. <https://www.osce.org/files/OSCE-Tallinn-guidelines-online%203.pdf>
10. Frėjutė-Rakauskienė, M. (2020). Etninių mažumų ir pabėgėlių vaizdavimo tendencijos Lietuvos žiniasklaidoje 2005–2017 metais. *Lietuvos socialinė raida*, 9, 46–68.
11. Giddens, A. (1997). *Sociology*. Polity Press.
12. Independent Press Standards Organisation. (2021). *Editors' Code of Practice*. <https://www.ipso.co.uk/editors-code-of-practice/>
13. Jonuškienė, Ž. (2023). *Tautinės mažumos*. In *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. <https://www.vle.lt/straipsnis/tautines-mazumos/>
14. Le Masurier, M. (2015). What is slow journalism? *Journalism Practice*, 9(2), 138–152. <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.916471>
15. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija. (2022, gruodžio 13). *LRT žurnalistų etikos kodeksas*. <https://apie.lrt.lt/zurnalistika/etikos-kodeksas>
16. Lietuvos Respublikos Konstitucija. (1992, spalio 25). <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>
17. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. (2021). *Tautinės mažumos*. <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tautines-mazumos-1/>
18. Lietuvos Respublikos Seimas. (1996, liepos 2). *Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, Nr. I-1418*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/asr>
19. Lietuvos Respublikos Seimas. (2016). *Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodeksas*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b7ad9552993e11eaa51db668f0092944?jfwid=-x7kzbyj2x>
20. Lietuvos Respublikos Seimas. (2023). *Pasiūlymas dėl Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 6, 19, 24, 27, 28, 48 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 19(1) ir 19(2) straipsniais įstatymo projekto*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/514e9091c19311ed924fd817f8fa798e?jfwid=fwi8z8smm&fbclid=IwAR39rhuyLnAJwWjCcOdCWIPrUlrNKIh8D123PgGcpZ4dZlNptLpv8SMEio>
21. McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory* (6th ed.). Sage Publications.
22. Meda, K. (2022, March 25). *How can the media improve representation of diverse identities?* The Nexus. <https://nexus.jefferson.edu/science-and-technology/how-can-the-media-improve-representations-of-diverse-identities/>
23. Parliamentary Assembly. (2014). *The situation and rights of national minorities in Europe*. Council of Europe. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20772#>
24. Rosenberg, M. B., ir Persson, S. (2025). *Nesmurtinis bendravimas: gyvenimo kalba*. Meilės kelias.
25. Rozanova, A. (2023, November 10). *Code of ethics for the portrayal of minorities in the media: a success story from Slovakia*. ERGO Network. <https://ergonetwork.org/2023/11/code-of-ethics-for-the-portrayal-of-minorities-in-the-media/>

26. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2021). *Tautinės mažumos Lietuvoje*. <https://tmde.lrv.lt/lt/tautiniu-mazumu-kulturos-centrai-ir-tautines-bendrijos/statistika/>
27. UNESCO. (2020, June 12). *Media and Information Literacy Against Racial Discrimination: Experts from United Arab Emirates and Nigeria Speak*. <https://www.unesco.org/en/articles/media-and-information-literacy-against-racial-discrimination-experts-united-arab-emirates-and>
28. US Department of State. (2021). *2020 Country Reports on Human Rights Practices: Lithuania*. <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/lithuania/>
29. Valackay, G. (2021, June 23). *German Media Peddling Anti-Roma Stereotypes*. Deutsche Welle. <https://www.dw.com/en/german-media-peddling-anti-roma-stereotypes/a-58008458>
30. Valstybinė lietuvių kalbos komisija. (2009, kovo 26). *Senasis skolinys „čigonas“ ir naujasis „romas“ konkuruos*. <https://vlkk.lt/?catid=33&id=5505%3Asenasis-skolinys-cigonas-ir-naujasis-romas-konkuruos&view=article>
31. Vilniaus miesto savivaldybė. (2020). *Dėl Vilniaus romų integracijos į visuomenę 2020–2023 metų programos tvirtinimo*. Vilniaus miesto savivaldybės taryba. <https://aktai.vilnius.lt/document/30344382>

Priedai

1 priedas. Portalo „Delfi“ tirtų publikacijų sąrašas

Nr.	Data	Autorius	Prieiga	Antraštė	Naujiena	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukos vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
1.	2022 m. liepos 31 d.	Vytis Miškinis	https://www.Delfi/news/daily/crime/diskriminacijos-skandalas-jonavos-kavineje-virsta-kriminalu-aiskinamasi-ar-pries-moteris-buvo-smurtauta -90823411	„Diskriminacijos skandalas Jonavos kavinėje virsta kriminalu: aiškinamasi, ar prieš moteris buvo smurtauta“	Neigiamą	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
2.	2022 m. liepos 15 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/policija-perspeja-gyventojus-po-romu-apsilankymo-dingsta-santaupos-ir-brangenys-90744061	„Policija perspėja gyventojus: po romų apsilankymo dingsta santaupos ir brangenybės“	Neigiamą	Vaizduojamas kriminalizavimas.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
3.	2021 m. spalio 13 d.	Edita Rouge	https://www.Delfi/plus/gyvenimas-visuomene/romu-horoskopas-suzinokite-koks-simbolis-atitinka-jusu-gimimo-data-ir-charakteri-88402119	„Romų horoskopas: sužinokite, koks simbolis atitinka jūsų gimimo datą ir charakterį“	Neutrali	Vaizdavimas – romantizavimas.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – romantizavimas.
4.	2021 m. lapkričio 17 d.	BNS	https://www.Delfi/news/daily/lithuania/vilniaus-savivaldybe-nebemo-kes-kompensaciju-romams-uz-bustane-sostineje-88700243	„Vilniaus savivaldybė nebemokės kompensacijų romams už būstą ne sostinėje“	Neutrali	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
5.	2021 m. lapkričio 16 d.	Joana Balčiuvienė	https://www.Delfi/pilietis/naujienos/miestieciai-bukite-budrus-seniai-pamirista-schemakauno-gatvese-vel-vilijami-pinigai-88682783	„Miestiečiai, būkite budrus – seniai pamiršta schema Kauno gatvėse vėl viliojami pinigai“	Neigiamą	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
6.	2021 m. birželio 22 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/policija-suciupo-vagyste-itariamus-asmenis-manoma-kad-nuo-ju-nukentejo-daugiau-zmoni-87526703	„Policija sučiupo vagystę įtariamus asmenis, manoma, kad nuo jų nukentėjo daugiau žmonių“	Neigiamą	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.

Nr.	Data	Autorius	Priega	Antraštė	Naujiena	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukos vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
14.	2021 m. gegužės 8 d.	Prof. Povilas Gaidelis	https://www.Delfi/pilietis/autoriai/vieninteles-musu-tautines-mazumos-profesorius-isdeste-daugeliui-negirdetu-faktu-apie-3-tautu-istorija-lietuvoje-87102997	„Vienintelės mūsų tautinės mažumos: profesorius išdėstė daugeliui negirdėtų faktų apie 3 tautų istoriją Lietuvoje“	Neutrali	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
15.	2020 m. spalio 29 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/is-uzsenio-atvykusi-vagiu-gauja-vilniaus-senamiestyje-nuomojosi-triju-aukstu-buta-uz-100-euru-pairai-85609345	„Iš užsienio atvykusi vagių gauja Vilniaus senamiestyje nuomojosi trijų aukštų butą už 100 eurų parai“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
16.	2019 m. rugsėjo 4 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/narkotiku-prekeiviai-namuose-isi-renge-altoreli-su-sventuju-statulelemis-82157193	„Narkotikų prekeiviai namuose įsirengė altorėlį su šventųjų statulėlėmis“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
17.	2019 m. birželio 20 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/romai-is-rusijos-ir-latvijos-lietuvoje-platino-itin-baisius-narkotikus-81513757	„Romai iš Rusijos ir Latvijos Lietuvoje platino itin baisius narkotikus“	Neigiama	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
18.	2021 m. rugpjūčio 22 d.	Dailius Dargis	https://www.Delfi/plus/gyvenimas-visuomene/vilniaus-taboro-nebeliko-bet-dienos-sviesa-isvydo-neitiketinos-detales-vienas-slaptatirdavo-visas-duris-87996855	„Vilniaus taboro nebeliko, bet dienos šviesa išvydo neįtikėtinos detalės: vienas slaptatirdavo visas duris“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas (diskriminavimas).
19.	2023 m. gegužės 29 d.	LNK	https://www.Delfi/news/daily/lithuania/narkotikai-kelia-siauba-seskinis-gyvenotojams-savivaldybes-siulymas-papiktino-93490519	„Narkotikai kelia siaubą Šeškinės gyventojams: savivaldybės siūlymas papiktino“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
20.	2020 m. rugsėjo 9 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/paimant-sulaikytos-narkotiku-platinotojos-vaikus-cigonai-surenge-cirka-ir-grasino-pareigunams-85193303	„Paimant sulaikytos narkotikų platintojos vaikus, čigonai surengė „cirką“ ir grasino pareigūnams“	Neigiama	Vaizdavimas – diskriminavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.

Nr.	Data	Autorius	Prieiga	Antraštė	Naujiena	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukos vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
21.	2020 m. gegužės 9 d.	Dainora Pankūnė	https://www.Delfi/news/daily/lithuania/is-vilniaus-taboro-beveik-niekas-neliko-jau-aisku-kas-bus-jo-vietoje-ir-kur-persikele-romai-84240227	„Iš Vilniaus taboro beveik nieko neliko: jau aišku, kas bus jo vietoje, ir kur persikėlė romai“	Neutrali	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
22.	2019 m. lapkričio 7 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/sulaikytos-moters-artimieji-pasipiktino-pareigunu-elgesiu-zole-ne-narkotikas-gali-vartoti-ir-nepilnamiečiai-82730249	„Sulaikytos moters artimieji pasipiktino pareigūnų elgesiu: „žolė“ – ne narkotikas, gali vartoti ir nepilnamiečiai“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
23.	2019 m. rugpjūčio 26 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/per-kratas-tabore-apliko-prabangiasia-socialinį-būstą-lietuvoje-82070133	„Per kratas tabore aptiko prabangiasią socialinį būstą Lietuvoje“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
24.	2019 m. liepos 26 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/vilniaus-pakrastyje-sulaikyti-du-asmenys-pareigunai-rado-narkotiku-bei-pinigu-81829093	„Vilniaus pakrastyje sulaikyti du asmenys: pareigūnai rado narkotikų bei pinigų“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
25.	2019 m. liepos 19 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/i-miestą-persikraustę-taboro-gyventojai-narkotikais-prekiauja-ir-čia-81767379	„Į miestą persikraustę taboro gyventojai narkotikais prekiauja ir čia“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
26.	2019 m. liepos 11 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/tabore-sekminga-sostines-pareigunu-operacija-arestineje-atsidure-vyras-ir-moteris-81695649	„Tabore – sėkminga sostinės pareigūnų operacija: arestinėje atsidūrė vyras ir moteris“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.
27.	2019 m. birželio 9 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/nuo-pareigunu-sprukes-vyras-buvo-apzieduotas-savo-kelione-jis-baige-arestineje-81413551	„Nuo pareigūnų sprukęs vyras buvo apzieduotas: savo kelią jis baigė arestinėje“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.	Vaizdavimas – kriminalizavimas.

Nr.	Data	Autorius	Prieiga	Antraštė	Naujieta	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukos vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
28.	2019 m. birželio 7 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/vilniaus-pakrastyje-pareigunai-apziedavo-keturis-vyrus-viena-ju-apraudajo-visa-bendruomenę-81391551	„Vilniaus pakrastyje pareigūnai apžiedavo keturis vyrus, vieną jų apraudoję visa bendruomenę“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas - kriminalizavimas.
29.	2019 m. birželio 6 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/vilti-praradusi-moteris-vil-teisesaugos-akratyje-tikisi-kad-uz-grotu-nebevartas-81392897	„Viltį praradusi moteris vil teisesaugos akratyje tikisi, kad už grotų nebevartas“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas - kriminalizavimas.
30.	2019 m. balandžio 29 d.	Pranešimas spaudai	https://www.Delfi/news/daily/crime/baisus-radiny-vilniaus-pakrastyje-rastas-negyvas-nepilnametis-811040037	„Baisus radinys Vilniaus pakrastyje: rastas negyvas nepilnametis“	Neigiama	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas - kriminalizavimas.

2 priedas. Portalo „Nara“ tirtų publikacijų sąrašas

Nr.	Data	Autorius	Prieiga	Antraštė	Naujieta	Formatas	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukų vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
1.	2019 m. birželio 27 d.	Redaktorė, vedėja ir scenarijaus autorė - Martyna Šulskutė. Redaktorės pavaduotojas, teksto autorius - Karolis Vyšniauskas. Garso režisierė, įrašų autorė, montažo režisierė - Kata Bitowt. Dabarties fotografijų autorė - Rūta Meilutytė.	https://nara.lt/lt/articles-lt/juodojo-paukscio-zinia	„Juodojo paukščio žinia: romų genocidas Lietuvoje“	Neutrali. Istorinė (kultūrinė)	Tinklalaide (58 min.)	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
2.	2019 m. liepos 1 d.	Redaktorė, vedėja ir scenarijaus autorė - Martyna Šulskutė. Redaktorės pavaduotojas, teksto autorius - Karolis Vyšniauskas. Garso ir montažo režisierė, muzikos autorė - Kata Bitowt. Garso įrašų autorė - Kata Bitowt. Fotografijų autoriai: Artūras Morozovas, Rūta Meilutytė, PP vaikai.	https://nara.lt/lt/articles-lt/mes-stiprus-mes-nerealiai-stiprus	„Mes stiprus, mes nerealiai stiprus“ Lieptuos romai šiandien“	Neutrali	Tinklalaide (1 val.)	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.

Nr.	Data	Autorius	Prieiga	Antraštė	Naujiena	Formatas	Antraštės vaizdavimas	Nuotraukų vaizdavimas	Turinio vaizdavimas
3.	2020 m. gruodžio 4 d.	Teksto ir fotografijų autorė – Giedrė Peseckytė.	https://nara.lt/lt/articles-lt/palikti-namus-nugriauto-taboro-seimu-istorijos	„Palikti namus. Nugriauto taboro šeimų istorijos“	Neigiama	Tekstas	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama iš dalies neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
4.	2023 m. birželio 17 d.	Autorius – Karolis Vyšniauskas, fotografe – Berta Tilmantė, padedantis redaktorius – Adomas Zubė.	https://nara.lt/lt/articles-lt/rumina-vilniaus-romai	„Vilniaus romė Rumina nebenori būti nepastebėta“	Neutrali	Tinklaidė (40 min.)	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.	Vaizduojama neutraliai.
5.	2023 m. liepos 20 d.	Vaizdo įrašo autorius – Mindaugas Drigotas, fotografas ir teksto autorius – Karolis Vyšniauskas.	https://nara.lt/lt/articles-lt/antri-vilniaus-romu-namai	„Antrieji Vilniaus romų namai“	Teigiama	Vaizdo įrašas (8 min.)	Vaizduojama neutraliai.	Vaizdavimas – romantizavimas (vaizdai roman-tizuojami; ban-doma perteikti emociją).	Vaizduojama neutraliai.